

Dünya Domates Verileri (bin ton)

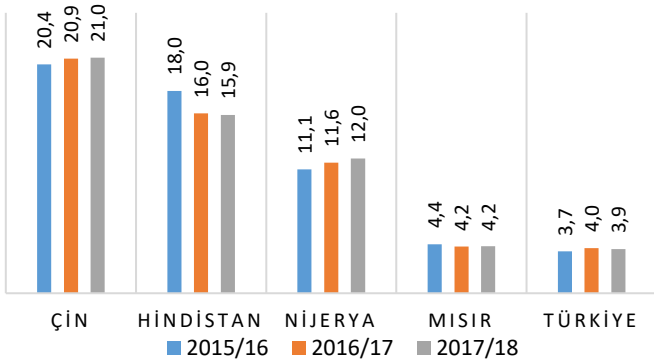
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Değişim (%)
Alan (bin ha)	4.811	4.831	4.894	4.786	4.783	-0,1
Verim (ton/ha)	33,90	34,14	35,25	36,38	37,02	1,7
Üretim	163.356	164,97	172.499	174.122	177.042	1,7
İthalat	6.660	7.003	7.335	7.112	5.353	-24,7
İhracat	7.259	7.689	7.965	7.421	6.189	-16,6

Kaynak: FAO / * UN-Comtrade (18.01.2018)

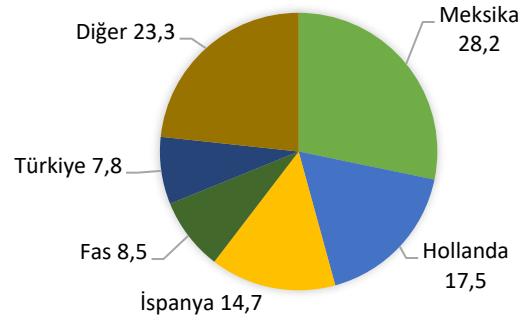
Domates, dünyada en çok üretilen, tüketilen ve ticarete konu olan tarım ürünlerinin başında gelmesi, insan beslenmesinde vazgeçilmez ürünlerden olması ve gıda sanayinde dondurulmuş, konserve, salça, ketçap, turşu gibi çok çeşitli kullanım alanlarına sahip olması nedeniyle önemli sebzelerin başında gelmektedir. FAO 2016 verilerine göre 1,1 milyar ton olan yaş sebze üretiminde

domates 177 milyon ton ile %13'lük paya sahiptir. Dünya domates üretiminde 2016 yılı itibariyle 56,4 milyon tonluk üretim ile Çin ilk sırada, 18,4 milyon tonluk üretimi ile Hindistan ikinci, USA 13,03 milyon ton ile üçüncü ve 12,6 milyon tonluk üretimi ile Türkiye ise dördüncü sırada yer almaktadır. Dünyada lider konumda olan Çin, toplam dünya domates üretiminin %31'lik kısmını karşılamaktadır.

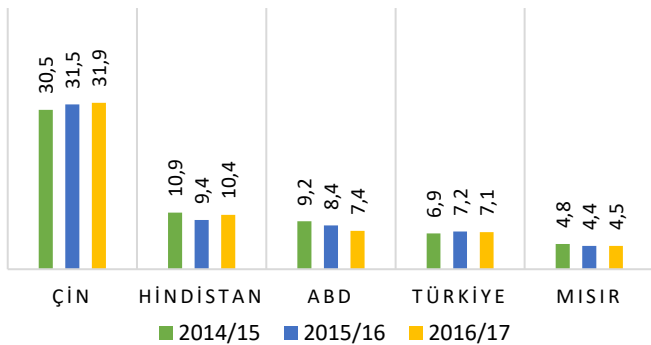
Domates ekim alanında önemli ülkeler (2016, %)

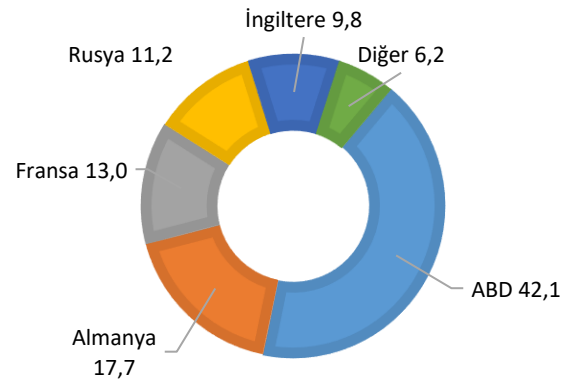
Ülkelere göre dünya domates ihracatı (2017, %)

Domates üretiminde önemli ülkeler (2016, %)

Domates ithalatında önemli ülkelerin payı (2017, %)

UN-Comtrade'in dünya domates ticaretine yönelik 2016 yılı verilerine göre domates ihracatında Meksika birinci sırada yer alırken Hollanda ikinci, İspanya ise üçüncü sırada yer almaktadır. Beşinci sırada yer alan Türkiye'nin 2016 yılında ihracattaki payı ise 541 bin tondan %10 azalarak 486 bin tona gerilemiştir. Domates ithalatında ise 1,8 milyon ton ithalat miktarı ile ABD Dünya ithalat miktarlarında tek

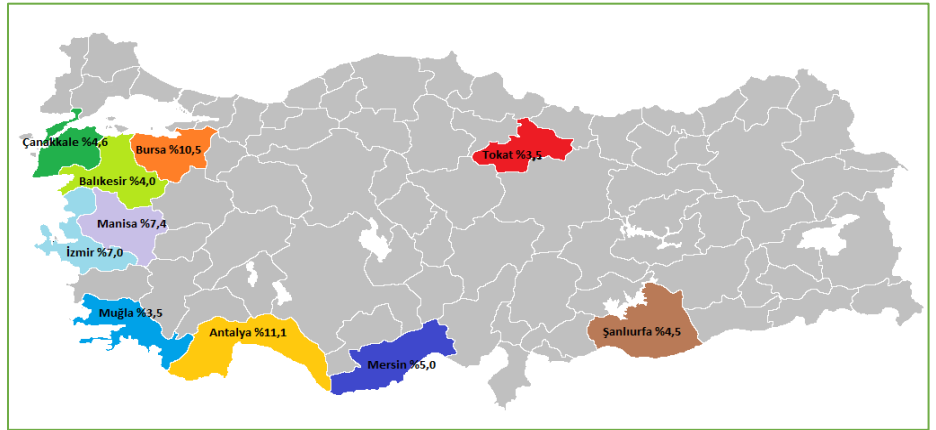
başına %42,1 lik bir pay ile birinci sırada yer alırken, 731 bin tonluk ithalatıyla Almanya ikinci sırada, 537 bin tonluk ithalatıyla Fransa ise üçüncü sırada yer almıştır. Türkiye'nin ithalatı ise önceki yıla oranla %60 artarak 494 tondan 787 tona yükselmiştir. Domates ithalat miktarında Dünya sıralamasında elli dördüncü sırada yer alan Türkiye ihracat miktarındaki payı ile Dünyada beşinci sırada yer almaktadır.

Türkiye Domates Verileri (bin ton)

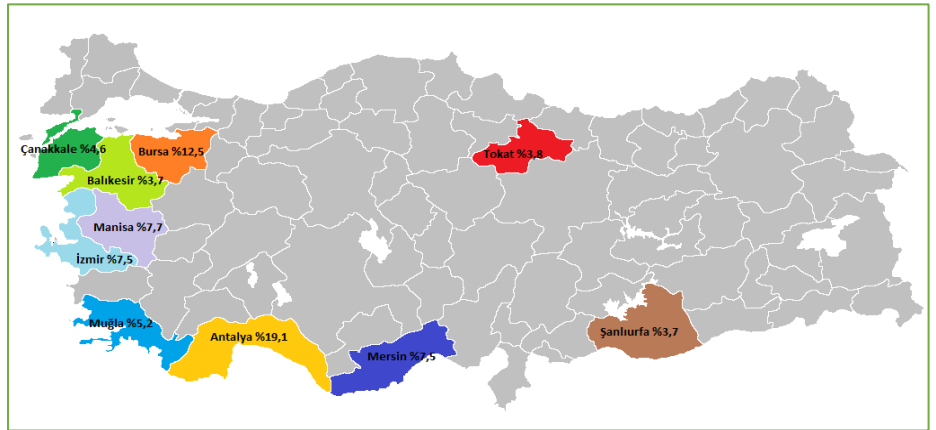
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17	Değişim (%) ¹
Alan (1000 ha)	189	189	183	187	180	-3,5
Üretim	11.350	11.820	11.850	12.615	12.600	3,5
Yurt içi kullanım	9.849	10.158	10.318	10.989	-	6,5
İthalat	11	5	107	494	787	59,2
İhracat	1.115	483	585	541	486	-10,2
Kişi Başına Tüketim (kg)	117,2	119,2	119,5	118,6	-	-0,8

Kaynak: TÜİK (16.01.2018)

Domates ekim alanları; Türkiye domates ekim alanları incelendiğinde 2016 yılında Türkiye domates ekim alanlarında %11,1'lik paya sahip olan Antalya 201 bin da ile birinci sırada yer alırken, Bursa 190 bin da ile ikinci, Manisa ise 134 bin da ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye genelinde Domates ekim alanlarında 2012 yılına oranla 2016 yılında %5 civarında düşüş yaşamış olup 180 bin ha alanda ekimi gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında ise domates ekilen alanlar yaklaşık 178 bin ha alana gerilemiştir.

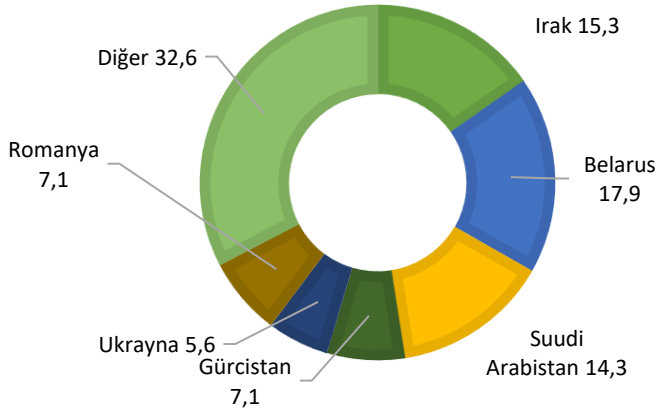

Domates üretimi; 2016 yılında Antalya 2.4 milyon ton domates üretimi ile birinci sırada yer alırken, Bursa 1.6 milyon ton ile ikinci, Manisa ise 975 bin ton ile üçüncü sırada yer almaktadır. Türkiye'de en yüksek verim, iklim avantajının ve seracılık bölgesi olmasının doğal sonucu olarak Akdeniz Bölgesi'nde alınmaktadır. Türkiye domates üretimi 2012 yılına oranla 2016 yılında %11 oranında artmış ve 12,6 milyon tona ulaşmıştır. 2017 yılında ise domates üretimi 12,8 milyon tona ulaşmıştır.

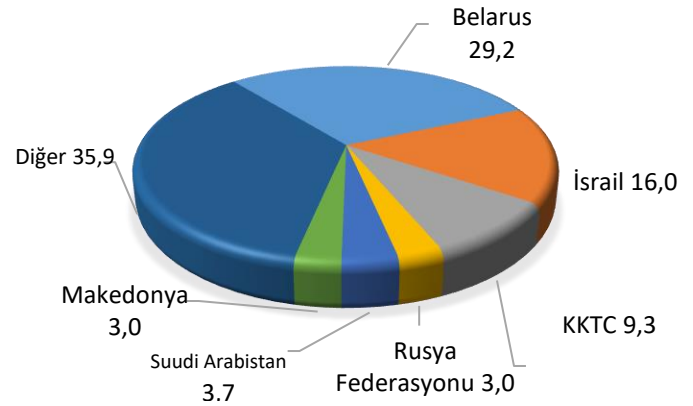

Türkiye'de Domates Destekleme Politikaları: 2016 yılı çiftçi kayıt sistemine dahil olan üreticilere alan bazlı olarak mazot ve gübre desteği 11 TL/da, iyi tarım uygulamaları desteği 50 TL/da, organik tarım desteği 1. Kategori ürünler arasında yer alan domates için 100 TL/da ve bitkisel üretim yapan küçük aile işletmesi desteği ise 100TL/da olarak belirlenmiştir.

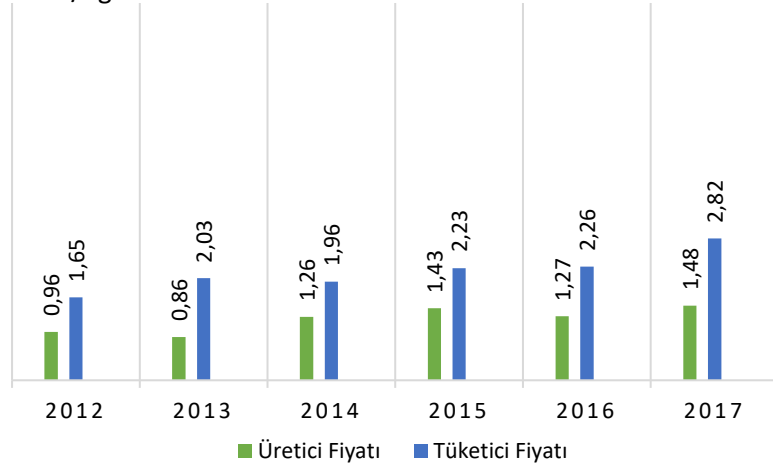
Türkiye'nin domates ihracatında önemli ülkeler (2017, %)

Türkiye'nin domates ithalatı yaptığı ülkeler (2017, %)

TL/Kg

Yıldan yıla dalgalanmalar gösteren üretici fiyatlarında 2017 yılında 1,48 TL/kg olan üretici fiyatı bir önceki yıla oranla %16,5 oranında artmıştır. 2017 Aralık ayında 1,90 TL/kg olan üretici fiyatı bir önceki aya göre %11,8 artarken bir önceki yılın aynı ayına göre %61,1 artmıştır. 2017 yılında tüketici fiyatı 2,82 TL/kg olarak gerçekleşmiştir. Tüketici fiyatı bir önceki yıla göre ise %25 oranında artış göstermiştir. 2017 Aralık ayında 3,78 TL/kg olan tüketici fiyatı bir önceki aya göre %15,1, bir önceki yılın aynı ayına göre %71,1 artmıştır.

Destek Maliyet Oranları (%)

Tarımsal destekler ürün maliyetlerinin bir kısmını karşılayarak üreticiye ek gelir sağlamak amacıyla verilmektedir. Bu kapsamda desteklerin maliyetleri karşılama oranları önem taşımaktadır. 2011 yılında %0,84 olan destek maliyet oranları 2015 yılında % 163 artış göstermiş ve 2015 yılı domates üretiminde maliyetlerin %2,21'i desteklemelerden karşılanmıştır. Domates destek maliyet oranlarının 2012 yılından itibaren arttığı görülmektedir. 2014 ve 2015 yıllarında yaşanan yükselişte desteklemelerde ciddi oranda bir artış olmamasına karşın maliyetlerde yaşanan düşüş etkili olmuştur.

Yıllar	Maliyet (TL/kg)	Verilen Destek (TL/kg)						Destek/Maliyet (%)
		Fark Ödemesi	Toprak Analizi	Sertifikalı Tohum	Gübre	Mazot	Toplam	
2011	0,35	-	0,001	-	0,0012	0,0010	0,0029	0,84
2012	0,41	-	0,001	-	0,0013	0,0010	0,0030	0,74
2013	0,35	-	0,001	-	0,0015	0,0011	0,0032	0,93
2014	0,17	-	0,001	-	0,0016	0,0012	0,0035	2,08
2015	0,17	-	0,001	-	0,0018	0,0013	0,0038	2,21

Kaynak; TEPGE verileri.

	2014	2015	2016	2017
Domates Fiyatı (TL/kg)	1,26	1,44	1,27	1,48
Domates Fiyatı + Destek (TL/kg)*	1,26	1,44	1,27	1,48
Gübre Fiyatı (TL/kg) (a.Sülfat %21)	0,56	0,62	0,53	0,71
Mazot Fiyatı (TL/lt)	4,40	3,85	3,85	4,69
1 kg domates ile alınabilecek girdi miktarı (kg)				
Domates/Gübre	2,25	2,32	2,40	2,08
Domates + destek/Gübre	2,26	2,32	2,40	2,09
Domates /Mazot	0,29	0,37	0,33	0,32
Domates + destek/Mazot	0,29	0,37	0,33	0,32

Gübre tohum fiyatlarında BÜGEM verileri, mazot fiyatlarında TÜİK verileri dikkate alınmıştır.

*2017 destekleri 2016 domates verimi esas alınarak hesaplanmıştır.(FAO)

Domates Girdi Pariteleri

2017 yılında domates üretici fiyatı bir önceki yıla kıyasla %16,6 artmıştır. Ancak bu artışa paralel olarak gübre ve mazot fiyatlarının da artışı nedeniyle 1 kg domates ile alınabilecek gübre miktarı 2.08 kg'a mazot fiyatı ise 2,09 lt' ye gerilemiştir.

GENEL DEĞERLENDİRME

Türkiye, iklim koşullarının domates yetiştiriciliğine uygun olması ve 1970'lerden itibaren domates işleme sanayisinin de gelişmiş olması ile dünya domates üretiminde ilk sıralara yükselmiştir.

Beslenme açısından önemli bir sebze türü olan domates, sebze tarımında ilk sırayı almakta, açıkta ve örtü altında yetiştiriciliği yapılmaktadır. Türkiye'de 12.615.000 ton domates üretilmekte ve bunun 8.170.000 tonu sofralık, 4.445.000 tonu ise salçalık üretimi içermektedir. Örtü altı sebze yetiştiriciliği, birim alandan yüksek verim ve gelir elde edilmesi ve aynı zamanda bitkisel üretimi yılın her mevsimine yayarak yıl içerisinde düzenli bir iş gücü kullanımı sağlaması nedeniyle tarım sektörümüz içerisinde önemli bir yere sahiptir.

Örtü altı sebze yetiştiriciliğinde ilk sırada domates bulunmaktadır. Toplam domates üretimimizin yaklaşık %27'si (3.399.100 ton), örtü altında gerçekleştirilmektedir. Domates üretim miktarının toplam örtü altı sebze yetiştiriciliği içindeki payı %53,5'tir. Örtü altı domates üretiminin %77,6'sı Akdeniz Bölgesi'nde bulunan örtü altı

sistemlerinden elde edilmektedir. Antalya, bu üretimin %62,5'ini karşılamaktadır. Örtü altı domates üretimi, toplam 259.709 da alanda yapılmaktadır. Ülkemizde örtü altı domates üretim miktarı; son yıllarda üretim alanı artışı, kaliteli tohum ve modern tarım tekniklerinin kullanılmasına bağlı olarak belirgin düzeyde artış göstermiştir.

Ülkemizde yetiştirilen sebzeler içerisinde en fazla üretimi yapılan sebze domatestir. Kişi başına tüketim son yıllarda 115-120 kg/yıl olarak değişkenlik göstermiş ve 2015 yılında ise 118,6 kg/yıl olarak belirlenmiştir.

2005 yılında 250 bin ton olan domates ihracatı, yıldan yıla değişmekle birlikte bir artış eğilimi göstererek 2011 yılında 576 bin ton ile iki katından fazla bir rakama ulaşmıştır. Domates ekim alanlarının azalması ve domates güvesi zararlısı nedeniyle verimde azalma olması domates üretimini olumsuz etkilemiştir. 2016 yılında domates ihracatı 486 bin ton ile % 2,05'lik gerileme göstermiştir. Türkiye'de domates üretimi ise 2017 yılında 12,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

TARIMSAL EKONOMİ VE POLİTİKA GELİŞTİRME ENSTİTÜSÜ (TEPGE)

Enstitümüz tarım, gıda, çevre ve kırsal kalkınma konularında ekonomik araştırmalar yaparak ve/veya yaptırarak başta Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı olmak üzere, kamu ve özel sektörde karar alıcı birimleri bilgilendirmeyi, böylece araştırma sonuçlarına dayalı politikalarla/kararlarla ülke tarımının gelişimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bilgi çağının gereklerini yerine getirebilen, konusunda üzerine düşen görevleri yapmaya yetkin ve güçlü bir kurumsal yapıya ulaşmayı hedeflemektedir.

<https://arastirma.tarim.gov.tr/tepge>

Bilgi için: Zeynep KANAT, zeynep.kanateker@tarim.gov.tr, +90 312 2875833/1259